

הלכות יום הכפורים סימן תריד תריד דיני סיכה ונעילת הסנדל, ובו ד' סעיפים:

עת כבאר הגולה

א בקרא יקא ע"ז
ב כן פרש הרא"ש
שם ג הרי"ף ה"א"ש
הפסקא
ע"ה ד משנה שם
ע"ג וקדמי א"ת
ה הסכמת הפוסקים
ו בקדמי ב"ק ג
גדון תמה, ובט
ה"ס ז דב"ב
שם וקדמי ס"ה
דשמואל שם

א *אסור לסוף אפלו מקצת גופו, (א) ואפלו אינו אלא להעביר (ב) הזקמא. אכל אם הוא חולה, באפלו אין בו סכנה, או שיש לו (ב) חטטין בראשו, מתר: ב [*] *אסור לנעל (ג) סנדל או מנעל (ג) של עור. אפלו (ד) קב הקטע וכיוצא בו, אפלו של עץ ומחפה עור, אסור. (ה) אכל של גמי או של קש (ו) *או של בגד או של שאר מינים, (ז) מתר *אפלו לצאת בהם (ח) לרשות הרבים: ומתר לעמוד על (א) פנים וכתות (ט) של עור, ומכל מקום (ד) המחמיר תבוא עליו ברכה (מדרכי דמסא יתה"ד סימן קטט): ג יחפיה, (י) קל שלשים יום מתרת לנעל את הסנדל, (יא) הנהוזה פירוצא ביה אף-על-פי שאין בו סכנה, ויכן מי שיש לו מכה ברגליו: ד ימתר כל אדם (יא) לנעל סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכח, אם מצויים שם עקרפים או דברים הנושכים: הגה האם ירדו (י) נשמים ורופה

שערי תשובה

[*] אסור לנעל נכוי, וכסב בפמ"א ח"ב סימן כח: כהנעלים של לבדים יש להר שלא לילך בטי"ב י"ב, עין לעיל סימן קנדו שהבאתי דבריו בזה:

ונאיתי מרבתי שכלנו חתף לנמרי בלא כתישוקים. ומ"א נט"ו מהירין לילך בכתישוקים, וכן נוהגין. וענין ט"ו שהארץ והעלה דל"ה אין שום התי לנעל מנעל אפלו לדבר מצות, והלכות כתישוקים של בגד או אנפילאות ספר זלית בה ספק קלל, ובעו"ה רבים מהחוצים באפלו קצת לומדים הולכים ברחוב במנעלים וקשבים לביהכ"מ הם הולכים ב"כ במנעלים, רק כשהגיע למקומו חולץ כל זמן שעומד שם ותו לא, ואלו בחשקה והתלבו ופושעים נקראו אם אינם שומעים לקול מדיהם, עכ"ל. ועסיק ו' משי"ש: (א) קרים, ובתפלת י"ח אסור לעמוד על שום דבר, אחרונים: (ז) המתמיר, והנדב"ו סימן קצ כסב דאין פאן ביה מחוש אפלו בקשים: (ה) והחולה, והס"ח חמיר בזה, עין א"י: (ו) גשמים, כסב ט"ז: נראה בדירודת גשמים צריך איסורים, אכל אם יש שם פארץ נפש נטיט פלי עלמא כאיסורים פנה, ע"ש. ומ"א כתב: יציע על טה פמכו עפה להקל, דאין כל אדם יכול לומר איסורים אני גמ"ש סימן הרב ע"ש, ובפרט שלובשין אנפילאות וא"כ אין להם צער פל"פף לילך בטיט ונפש, ולכן יש למחות אם יוצע שיקבלה, ע"ש:

באר היטב

(ב) הזקמא. עמ"ש סימן תריג ט"ק א בשם הש"י דאפלו חציצה להעביר תתקמא נפ"י אסור, והדברי המ"א נראה דמתר ברחיצה להעביר הזקמא, ע"ש: (ג) סנדל, חולצין מנעל מבע"י והולכין לביהכ"מ חתף, וכתב ב"ח: ונאיתי מרבתי שכלנו חתף לנמרי בלא כתישוקים. ומ"א נט"ו מהירין לילך בכתישוקים, וכן נוהגין. וענין ט"ו שהארץ והעלה דל"ה אין שום התי לנעל מנעל אפלו לדבר מצות, והלכות כתישוקים של בגד או אנפילאות ספר זלית בה ספק קלל, ובעו"ה רבים מהחוצים באפלו קצת לומדים הולכים ברחוב במנעלים וקשבים לביהכ"מ הם הולכים ב"כ במנעלים, רק כשהגיע למקומו חולץ כל זמן שעומד שם ותו לא, ואלו בחשקה והתלבו ופושעים נקראו אם אינם שומעים לקול מדיהם, עכ"ל. ועסיק ו' משי"ש: (א) קרים, ובתפלת י"ח אסור לעמוד על שום דבר, אחרונים: (ז) המתמיר, והנדב"ו סימן קצ כסב דאין פאן ביה מחוש אפלו בקשים: (ה) והחולה, והס"ח חמיר בזה, עין א"י: (ו) גשמים, כסב ט"ז: נראה בדירודת גשמים צריך איסורים, אכל אם יש שם פארץ נפש נטיט פלי עלמא כאיסורים פנה, ע"ש. ומ"א כתב: יציע על טה פמכו עפה להקל, דאין כל אדם יכול לומר איסורים אני גמ"ש סימן הרב ע"ש, ובפרט שלובשין אנפילאות וא"כ אין להם צער פל"פף לילך בטיט ונפש, ולכן יש למחות אם יוצע שיקבלה, ע"ש:

משנה ברורה

א (א) ואפלו אינו וכו' הזקמא. רוצה לומר, דאף שהוא שלא לשם פנוני, אסור: (ב) חטטין. ותינו דוקא (ב) במקום שנוהגין לסוף כחל אפלו איש בריא, אכל במקום שאין נוהגין לסוף כחל איש בריא, אסור לסוף על-פני חטטין, וכן ביום-טוב וכן בשבת, דמובח דהוא משום פרוצה, וכדלעיל בסימן שכו סעיף א בהג"ה: (ג) של עור. אפלו הוא אלא דסנדל הוא (ג) של עור קשה ומנעל הוא של עור רך: (ד) קב הקטע. שנקטעה נגלו, ועושה קמין דפוס נגל, ויש בה בית-קבול קטן ומכניס שם ראש שוקו, והוא קרוי קב, ומתיר המחבר בעשאו של עור, והוא הדין אם הוא (א) של עץ ומחפה עור, וכדלקמה: (ה) אכל של גמי. וכו'. דכל שאינו של עור אינו נקרא מנעל אלא מלבוש. (ז) ויש מהאחרונים שמחמירין בשל עץ אפלו אינו מחפה עור, (ה) וכן יש מחמירין שלא לצאת במנעל העשוי מלבדים (שקרוין נואלי"ק), ועשוי במנעל שלנו והוא מגן על הרגל, ואינו מרגיש כלל שהוא חתף, ולא בכלל עפוי הוא, (ו) ולפי זה הוא הדין (קאלאש"י) של גמא יש להחמיר, והנה, אף שאין למחות ביה הפקלין אחרי שהשלקו-ערוף רוב אחרונים מקלין בזה, מכל מקום מי שאפשר לו, נכון להחמיר בזה: ולילך באנפילאות של בגד כפנוני: (ז) אכן אם צריך לצאת החוצה, נכון יותר שילבש אלו הלבדים או הקאלאש"י ולא מנעלים של עור שיש בהם אסור מדינא, כה שאין פן אלו שהם רק משום חמרא: (ז) או של בגד וכו'. גם בכל זה מנ"י כשאינו מחפה עור, לא למעלה ולא למטה (אחרונים): (ז) מתר אפלו לצאת בו, אסור אפלו לטיל בו בפניו מוטטה (מ"ה) (גמרא): (ח) לרשות הרבים. רוצה לומר, דאף שכל שבתות השנה אסור לצאת בו לרשות הרבים ביון שאינו דרך מלבוש, מכל מקום ביום-הכפורים (ט) מ"ן שאסור בנעילת הסנדל ואי אפשר לו לנעל מנעל של עור, נקרא זה דרך מלבוש לאותו היום: (ט) של עור. שאין זה הנגאת דרך נעילה, ולא אסרו אלא פשהו מנעילו ברגליו, ומכל מקום המחמיר תבוא עליו ברכה. ופ"י חדש הסכים לנעל הרב"ז המוכח במגן-אברהם, דאין פאן ביה מחוש כלל. (ט) פמה דברים אמורים, שלא בשעת תפלת שמונה-עשרה, אכל בשעה שמתפלל תפלת שמונה-עשרה אסור לעמוד על-גמי פרים וכתות אפלו אינו של עור, משום שנקרא פמתגאה אם יצמד או על פדים וכתות ואפלו (י) אינו גבוהין שלשה טפחים, אכל מתר לעמוד (יא) פשהו איש מצנני: על מנע עשבים להפסיק בין הקרקע: ג (י) כל שלשים יום. דער אותו הזמן הצנה קשה לה, וכן לחולה: או למי שיש לו מכה, לכלם הצנה קשה להם: ד (יא) לנעל סנדל מחמת עקרב, ואפלו

שער הדין

(א) דרך-החיים: (ג) רש"י במות ק"ב: (ב) דגם בקשע ששן זה, וכדאיתא ביבמות דף קג: (ד) אליה רבה, עין שם: (ה) שערי-תשובה לעיל בסימן תקנ"ד בשם הפנים מאירות, עין שם. ועין בהנחת חמס-סופר שקטב לדבריו נכונים, ועל"פן עצתו בשלשן ברחוב לך בלבדים רבים באופן שפ"יגיש התקנע למשה ברגליו ומרגיש שהוא חתף: (ו) תורה ודש"ט: (ז) שם: (ח) הר"ן ביומא: (ט) מגן-אברהם: (י) פריקונים והגר"ז ומתצית-שקל, ובכרים וכתות הוא דרך נאנה: (יא) חיי-אדם, והשעם, דבנה לא שיה נאנה כלל:

תריס: 1 נעל צפניה מלבד עבה וקשה. 2 צנדלים.

הַלְבוּת יוֹם הַפְּסוּדִים סִימָן תְּרִיד

ביאורים ומוספים

סִימָן תְּרִיד

דִּינֵי סִיכָה וּנְעִילַת הַסְּנָדִל

[משנ"ב ס"ק א]

וְאָפְלוּ אֵינֶזְרָא וְכוּ', שְׁלֵא לְעָם תַּעֲנוּג, אַסּוּרָא.

1) בגדר 'סיכה', כתב לעיל (סי' תקנד ס"ק כח) שהיינו בדבר שהדרך לסוך בו, כגון בשמן או בורית וכדו' [וראה גם לעיל (סי' תריג ס"ק ב) שהזכיר בדבריו שהסיכה היא בשמן].

וכן לסוך את גופו במי בושם, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ד פ"ב תשובה ט) שנחשב הדבר כסיכה, ואסור.

וכן נתינת ספריי [דאדורנטי] למנוע זיעה, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פניא אורח ט) והגר"צ קרליץ (קונטרס מים חיים לקט הלכות להודש תשרי מהגר"א דינר עמ' 44) שנחשב כסיכה [ולגבי הנידון האם נחשב הדבר כהולדת ריח, שאסורה בכל שבת ויום טוב, ראה מה שהבאתי לעיל (סי' שכב ס"ק יח)]. אכן לגבי שימוש במשחת סבון שדוללה במים והיא כעת מי סבון, כתב בשו"ת אור לציון (שם תשובה ה) שאין זה נחשב כסיכה, אלא כרחיצה [ולכן באופנים שרחיצה מותרת ביום כיפור, מותר להשתמש בה].

ולגבי כלה תוך שלושים יום לנשואיה האם מותרת היא לסוך, ראה מה שכתב לעיל (סי' תריג ס"ק כו), ובשעה"צ (סי' תקנד ס"ק לח) [שונה הלכות סי' תריג ס"ק ג].

2) אכן, רחיצה להעברת הזיעה, כתב לעיל (סי' תריג ס"ק ב) שמשמעות דברי השו"ע שם (סי"א) שמוותרת, כיון שאין רוחץ לשם תענוג [וראה מה שכתב במשנ"ב שם לענין מעשה], ובטעם הדבר שסיכה חמורה מרחיצה כתב הלבוש (סי"א), שמפני שהנאת הסיכה מרובה, לפיכך גם כשאינו מתכוון לתענוג נחשב הדבר שמתענוג הוא בכך, וכעין זה כתב המג"א (סי"ק א).

טעם אחר כתב רבינו מנוח (פ"ג מהל' שביבת עשור ה"ט), ששונה רחיצה שדרך כל אדם לרחוץ את ידיו כשהן מוזהמות ומלוכלכות, ולפיכך יודעים בולם שאינו מתכוין לתענוג, מה שאין כן סיכה שרק העשיר והמעונן דרכו לסוך להעביר את הוזהמות והלכלוך, אם כן נראה לאחרים שהוא סוך לשם תענוג [ומבואר מדבריו, שסיכה כדי להעביר את הלכלוך אף היא אסורה כסיכה כדי להעביר את הוזהמות, וראה מה שכתב הבי"ח (סי' תריג ד"ה ומ"ש שלא) להוכיח שסיכה כדי להעביר את הלכלוך הריהי מותרת כסיכה למי שיש לו חטטים בראשו, לפי דרכו שסבר שרחיצה להעביר את הוזהמות אסורה].

בדין סיכה שאינה לשם תענוג האם אסורה מהתורה או רק מדרבנן [לדעה שסוברת שגם שאר העינויים מלבד אכילה ושתייה אסורים מהתורה, כמובא במשנ"ב לעיל (סי' תריא ס"ק ג)], כתב השער המלך (פ"א מהל' שביבת עשור ה"ה ד"ה דע שלפי) שאף היא אסורה מהתורה, וכן מבואר מדברי השיח יצחק שהובא בדבריו להלן (בה"ע הבאה). מאידך, המחנה אפרים (הל' מאכלות אסורות פ"ח חט"ז ד"ה עור בדין) כתב שסיכה שאינה של תענוג לכל הדעות אסורה רק מדרבנן, וכן הוכיח בספר דברי יחזקאל (סי' טו ס"ק טו-טז) מכמה ראשונים.

ולענין סיכה שלא לשם תענוג בתשעה באב, כתב השו"ע לעיל (סי' תקנד ס"ט) שמוותרת, וכתב בביה"ל שם (ד"ה סיכה) שלפי זה סיכה כדי להעביר את הוזהמות מותרת בו, ובמבואר בשו"ע לעיל (סי' תקעה ס"ג) לענין תענית ציבור [שעל הגשמים].

[משנ"ב ס"ק ב]

וְהַטְטִין וְכוּ', אָפְלוּ אִישׁ בְּרִיאָה וְכוּ', סְעִיף אַ בְּהֶזְהָה.

3) ובטעם הדבר שהותרה הסיכה לחולה או למי שיש לו חטטין בראשו, ואף על פי שלבריא אסור לסוך גם באופן שאינו מכוון בכך לתענוג, כתב השו"ע הרב (סי"א) משום שהסיכה אצלם אינה תענוג כלל [ואינה כסיכה להעביר את הוזהמות שהיא אסורה, משום שמי"מ יש בה תענוג, כמבואר בדבריו לעיל (סי"ק א) בשם הלבוש והמג"א], וכן ביאר הכף החיים (סי"ק ג) שהם רק מפיגים בכך את צערם ואינם מתענוגים כלל.

טעם נוסף כתב הכף החיים שם, שאף אם הם מתענוגים בכך, מי"מ לא אסור חו"ל את הדבר בחולה ובמי שיש לו חטטין, וכן כתב השיח יצחק (יומא עו, ב ד"ה שם אסור) שבמקום צער לא גזור רבנן, והוסיף, שאף לדעה הסוברת ששאר עינויים אסורים מהתורה, מי"מ מסתם הכתוב להכמיים [וכמובא בשעה"צ לעיל (סי' תריא ס"ק א)].

4) ואף על פי שמי"מ ביום כיפור אסור לבראים לסוך, ואם כן מוכח הדבר שהוא סך לרפואה, ביאר הבית מאיר (הגהות כאן) שביון שעל כל פנים בשבת מותר באופן כזה, לפיכך גם ביום כיפור מותר, וכמו שאמרו בגמ' (ביצה יח, ב, שבת קיא, א) לענין טבילה ביום כיפור, שאין לאסור ביום כיפור יותר מבשבת, וכן כתב הר"ש (יומא עו, ב ד"ה גמרא).

אנעם, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תריג ס"ק י, ובשעה"צ שם ס"ק יג) לענין רחיצת העינים ביום כיפור לשרוך רפואה, שיותר הדבר רק כשאין בו משום איסור רפואה בשבת, וכגון שנמשך הכאב לכל הנוף, וכתב המחצ"ש שם (סי"ד) שאף על פי שהתבאר בשו"ע לעיל (סי' שכב ס"ב-כא) ובמשנ"ב שם ס"ק סז-סח) שרחיצת העין במים לרפואה מותרת בשבת, כיון שנראה הדבר כרחיצה ואין ניכר כרפואה, מי"מ שונה יום כיפור שביון שהרחיצה אסורה בו למי שהוא בריא, אם כן מוכח הדבר שעתה זאת לרפואה [ומבואר אם כן שאין אומרים שבשבת הותר הדבר, גם ביום כיפור מותר]. וראה מה שכתבנו לעיל שם על שעה"צ (סי"ק יג).

5) ואכן כתב במשנ"ב שם (סי"ק ד) שבמדינותינו שנהגים לסוך בעמך רק לרפואה, אסור לסוך את הראש שיש בו חטטין, או לסוך על גבי מכה בכל מקום שהיא.

[משנ"ב ס"ק ג]

שֶׁל צוּרָה.

6) ולענין ברכת 'שעשה לי כל צרכי' ביום כיפור, שנתקנה כשנעיל את מעעליו [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' מו ס"א)], כתב לעיל (סי' תקנד ס"ק לא) שאף על פי שיום כיפור אסור בנעילות הסנדל, מי"מ הסכימו הרבה אחרונים שמברכים, והוסיף בשעה"צ שם (סי"ק לט) בשם הפמ"ג, שאכן כך נוהגים. ובטעם הדבר כתב הלבוש (סי"ד), שביון שמוותר לעול מנעלים מחמת עקרב וכדו' [כמבואר בשו"ע להלן ס"ד], לפיכך מברך כמו בשאר ימים [והוסיף לענין למה שכתב בסי' מו ס"ח שיש חלק מזהבירות שמברכים אותן גם כשלא עשה את הדבר שעליו נתקנה הברכה, משום שנתקנו על הנאת העולם מהדבר, וראה גם ברמ"א שם ס"ח]. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקנד ס"ק לא).

[משנ"ב ס"ק ד]

וּמְחַפָּה עוֹרָא.

7) ונעלי בד שהשורכים שלהן מעור, דעת הגר"צ קרליץ (קונט המשך במילואים עמוד 52

מילואים הלכות יום הכפורים סימן תריג המשך מעמוד קודם

[מיה'ל ד"ה ואם]
[הקד'עיל בסיק'ן ד'18].
(18) כמו שכתב במשני'ב שם (סיק' מ) שהוצא מבית כסא קבוע צריך ליתול את ידיו גם כשלא עשה צרכיו, משום רוח רעה ששורה שם. אך לענין בית הכסא של זמנינו, ראה מה שכתבנו (שם) שיתכן שאין לו כלל דין בית הכסא.

[שעה"צ ס"ק יג]
[הקד'עיל בסיק'ן שכה"י] וכו', בסיק'ן שכתב סיק'ן ט'¹⁰⁰.
(19) ואף על פי שכתב במשני'ב שם (סיק' טז-סח) שרחיצת העין במים לרפואה מותרת בשבת, כיון שראתה הדבר שעושה ואת לרחיצה ולא ניכר שעושה ואת לרפואה, התבאר במחצה"ש (סיק' ה) ששונה יום כיפור, שכיון שהרחיצה אסורה בו למי שהוא בריא, אם כן מוכח הדבר שעושה זאת לרפואה.

אמנם, העיר בשו"ת אבן ישראל (ח"ט סי' סג העי' לסי' תריג) ממה שהתבאר לקמן (סי' תריד סיק' ב) שמי שיש לו חטטין בראשו מותר לו לסוכו לרפואה, במקום שאף בריאים נהגו לסוך בחול, שאין ניכר שעושה זאת לרפואה, ומוכח אם כן שאף על פי שמים כיפור אסור לסוך שלא לרפואה, וניכר הדבר שעושה ואת לרפואה, מימ כיון שלגבי שבת הדבר מותר, לכן גם לגבי יום כיפור הדבר מותר (וראה בדברינו לקמן (שם) בשם הכותב מאיר, ואכן בשו"ת מהר"ל דיסקין (קריא אות פט) ובשו"ת דובב מישרם (ח"א סי' קכד אות ג) העירו על המחצה"ש ממה שאמרו בגמ' (ביצה יח, ב) שמה שמותר בשבת מותר גם ביום כיפור. (20) שם התבאר, שמי שחושש אפילו באחת בעיניו ויש בה ציר או שהיו שותותות ממנו דמעות מחמת הכאב או שהיה שותות דם או שהיה בו ריר וכו', בתחילה המחלה מחללים עליו את השבת, כיון שיש בדבר משום סכנה, אבל לא בסוף המחלה, שכיון שכבר נחלשה מחלתו אין בה משום סכנה, וראה במשני'ב שם (סיק' כד) שדין אמוע המחלה כדן תחילתה.

[משנ"ב ס"ק יא]
פ'יו"ג.
(21) וכן ללעוס עצי קנמן ושאר בשמים כדי ללחלח גרונו ולפלוט, כתב התמ"א לעיל (סי' תקסז סי' א) שביום כיפור אסור, ולענין בליעת הרוק ביום כיפור, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תריב סיק' כט).

עב סיק' כט) שיתכן שגם בכל השנה די אפילו לכתחילה בנקיון בעלמא, ואפילו אם יש לו מים, אך סיים, שמימי יש להחמיר בדבר לכתחילה.

אולם, כתב במה"ל שם (ד"ה היסוד דעתו) לגבי מי שלכלך ידיו בטיט בכל השנה, שגם לענין חפילה יתכן שלדעת הרא"ש די לו בנקיון בעלמא, ואין צריך לטול ידיו, ואפילו אם יש לו מים.

[ובדין הנגוע בנקומות המכוסים לענין תורה וברכות, כתב לעיל (סי' ד סיק' טא) שדי בנקיון בעלמא, ואין צריך לטול ידיו ואפילו אם יש לו מים, אמנם לעיל (סי' עב סיק' כט) התבאר שרק בדיעבד די בנקיון בעלמא אף אם יש לו מים, וראה עוד מה שכתב לעיל (סי' סב סיק' ט).

[משנ"ב ס"ק ז]
[הקד'עיל הו"א ע"ד הפקד'י].

(17) וכן לענין חולה שאוכל פת ביום כיפור, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קלט) בשם שו"ת לבוש מרדכי (מהר"ת ירד סי' יא אות א) שיטול ידיו עד הפרק [ראה לעיל (סי' קטא סיק' כא) שראוי להחמיר לטול ידים לאכילה עד הפרק], וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ד פ"ב תשובה ט), וכן דעת הגר"ש איערבך (ששי"ב פלי"ט העי' ק), והגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ב אות א), הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סיק' י), וכן כתב בשו"ת להורות נתן (ח"ב סי' מב).

ובאופן שאוכל פחות מכביצה, שהתבאר בשו"ע לעיל (סי' קנח סי' א) שיטול ידיו ולא יברך, כיון שספק האם חייב לטול ידיו [כמבואר במשני'ב שם סיק' ט], התבאר בשו"ת אור לציון (שם) שביום כיפור לא יטול ידיו [וכתב שלכן אין דין הנטילה מצוי, שהרי מאכלים את החולה פחות פחות מכשיעור אם די לו בכך, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תריח סי' יח), אלא אם כן אחוז בולמוס כמבואר שם (סי' ט)]. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים שם) שגם כשאוכל פחות מכשיעור המצריך נטילה לכל הדעות, מימ יכול להקל ולטול, כיון שאינה רחיצה של תענוג [ולענין פחות מכית, שכתב המשני'ב לעיל (סי' קנח סיק' י) שרק לכתחילה נכון להחמיר לטול, ראה מה שכתב בספר שלמי תודה ימים נראים עמי' קע"ח]. ולענין מים אחרונים לאחר האכילה, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סיק' י) שמותר לטול כפי השיעור הנצרך.

הלכות יום הכפורים סימן תריד המשך מעמוד ח

בו [דעת הגר"ש אלישיב (מנשים באהל עמי' קסח), ואשרי האיש ח"ג פכ"ב אות יב) שאסור להכניסו לתוך הנעל].

[משנ"ב ס"ק ה]
אָבֵל שֶׁל גָּמִי' וכו', נְבוֹן לְהַתְמִיר פְּנֵיהֶּ.

(8) ומנעלים הרומים במראיתם לשל עור, כתב הגר"ש איערבך (שו"ת מנחת שלמה מהר"ת סי' נג אות ג) שאסור לנעלם מפני מראית העין, וכמו שאר דברים שנאסרו מפני מראית העין וכאכילת דם הניס שקובצו בכלי (שו"ע יו"ד סי' סו סי' ט), וחלב שקדים עם בשר (רמ"א שם סי' פז סי' ג). מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ב אות ו) שכיון שבזמנינו כולם יודעים שיש נעלים כאלו בשוק, אין בדבר משום מראית העין [ולענין מנעלים שרנגילים ללבושם כל השנה, ראה מה שכתבנו בהעי' הבאה].

(9) וכן לגבי נעלים העשויות מפלסטיק, אף על פי שמרגיש בהם את קושי הנעל, דעת הגר"ש אלישיב (חל' חג בחג ימים נראים פכ"ג העי' 51) שהריחן בכלל החומרא, כיון שמימי אין מרגיש בהן את קושי

מים חיים לקט הלכות לחודש תשרי מהגר"א דיבר עמי' 44) שכיון שהשידוכים הם כחלק מהנעל [כמבואר במשני'ב לעיל (סי' שח סיק' יח) שהשחלתם בשבת נחשבת כ'תיוקן מנא, משום שהם כחלק מהנעל], נחשב הדבר כנעלי עור, ואסור לילך בהן.

ולגבי מדרס שעושה ממתכת ומצופה בעור ומניחים אותו בתוך הנעל, כתב בשו"ת חלקת יעקב (ח"ב סי' ריח) שכיון שהוא עשוי להינטל מהנעל, יש סברא לומר שנחשב הדבר כדבר נפרד מהנעל והריחו כעומד על כרסו וכסתות מעור שמותר מעיקר הדין [כמו שכתב הרמ"א (כאן)], ועוד, שכיון שיש צער גדול לילך בלעדיו, נחשב הדבר כהליכה בגשמים שהיא מותרת, וכמו שכתב הרמ"א להלן (סי' ד), ולפיכך מי שירדע בעצמו שהוא מצטער הרבה בלעדיו ולכן מקל בדבר, אין מוניחים אותו, אך מימי המחמיר תבוא עליו כרכה.

וכן דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני יום הכיפורים עמי' קלז) שלכתחילה יש לחוש שעל ידי הכנסתו לנעל נחשב הוא כחלק ממנה, אך מימי כשאנו יכול לילך בלעדיו ואין אפשרות להכניס דבר אחר במקומו, מותר לילך

מילואים הלכות יום הכפורים סימן תריד המשך מעמוד קודם

לעמוד עליו רק כשהוא גבוה שלשה טפחים, מצד שאין גבוהות לפני המקום, ובפחות משלשה טפחים אין גובהו ניכר, וכמבואר במשניב שם (סי' ג ו-ו), וטעם החילוק משום ששונה כאן שהוא דרך גאות, וכמבואר במשניב (כאן) ובשערי צדק (סי' ו).

עוד התבאר במשניב שם (סי' א) בביאור דברי הרמ"א שם (סי' א), שלעמד בשעת תפילת שמונה עשרה על גבי כסא או ספסל אסור מצד טעם נוסף, שחששו שיטור ויירא שמא יפול ולא יוכל לכוון בחפלתו, ולפיכך אסור הדבר גם כשאינו גבוה שלשה טפחים, וראה במשניב שם (סי' ב) שחילוקי האחרונים ברין זה.

18) אמנם משמעות סתימת דבריו לעיל (סי' צח סי' י) שלכל אדם מותר לעמוד על גבי עשבים, כיון שבטלים הם לגבי הקרקע, ומה שכתב במשניב 'איש מצונן', כתב הגרי"ח קניבסקי (אשי ישראל כסוף הספר עמ' תשנה) שכתב זאת כאורחא דמילתא ואינו בדוקא, וכן לעמוד על גבי מחצלאות, כתב הבאר היטב שם (שם סי' ד) שמותר, וכמו על גבי עשבים.

[ביה"ד ד"ה או של] הפקדון לילך [תק"י].

14) וכיאר הגיר' ברוך פרענקל (הנהגות על המ"א סי' ב) שהיינו בלא אנפלאות של גמי וכדו', אך אין כוונת הבי"ח למנוע מלילך כשרק גרבים על רגליו ונהובא (דרכי חיים ושלום אות תשנ"ד) שהדרכי ממוקאטש נהג לילך בבית המדרש ובביתו רק עם גרבים, וכן הובא (חוט שני יום כיפור עמ' קל), ארחות רבנו ח"יב עמ' רז) שהחזירא והגרי"ז קניבסקי הלכו רק עם גרבים, ושכך הקפיד החזירא שילכו גם מתפללי בית מדרשו. מאידך, משמעות דברי הכף החיים (סי' תקנ"ד סי' עב) שלדעת הבי"ח צריך לילך יחף בלא גרבים, וכן הובא (קצה המטה סי' ה) על המגיד מקאונץ שנהג לילך יחף לגמרי, וכמו שכתב בספרו אור ישראל על תיקוניו וזהו (תיקון כא).

[משניב סי' י]

[כן לחולק' 16] וכו', הנצפה קשה לק' 16.

15) והאם חולה שהולך בנעלי עור צריך להיזהר שלא יראוהו אחרים, משום חשש מראית העין שהרי הם אינם יודעים שהוא חולה, כתב הגר"שז' אויערבך (ש"ת מנחת שלמה מהדורת סי' ג אות ג) שלא מצינו ענין של מראית העין אלא בדבר שהוא מותר ורק שהוא נראה כאיסור, מה שאין כן בנעלי עור שהותרו לחולה, כשם שהותרו בחרי חדרים כך הותרו גם כפני רבים [וכמו שמי שמבשל בשבת לחולה מסוכן, שאינו צריך להכריז לרבים שמבשל עבורו], וסיים, שמי מפני החשד ולזות שפתים צריך למעט מלילך שלא לצורך.

ולענין קטנים באיסור נעילת הסנדל, ראה מה שכתב השו"ע לקמן (סי' תרנ"ו סי' א), ובדברינו שם (סי' ב).

16) ובזמנינו שמוצאות נעלים שאינן של עור שנוהות להילוך גם לחולה ולחיה, דעת הגרי"ז קניבסקי (שלמי תורה ימים נוראים עמ' קעו) שאין היתר לחולה ולחיה לילך בנעלי עור, וכן מבואר מדברי השרי' חמד (שדבאר לעיל סי' ח).

וכן דן הגר"שז' אויערבך (ש"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות ב) סי' ה, והליכות שלמה יום הכיפורים פ"ה סי' כ) שיתכן שבזמנינו אין היתר זה נוהג, וכשאר בצי"ע למעשה וראה בשו"ת מנחת שלמה שם סי' ז עמ' מג, שהסתפק כך רק לדעה שסוברת שמעלת הסנדל אסורה מהתורה, אכן שוב הסתפק (ששי"כ פליט הע' קיט, וראה נשמת אברהם ח"א כאן סי' א) שיתכן שחז"ל הפקיעו אותם

הארץ נשהר גם בנעל של עץ מי"מ מרגיש בה את קושי הנעל ואף על פי כן אסור הוא לדבריהם, כיון שאין מרגיש את קושי הארץ.

וכן לגבי נעלי בית של זמנינו שהן נוחות מאד ואף יותר נוחות מנעלים (קרוקסי) דעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני יום כיפור עמ' קלו) שלכל הפחות הן בכלל החומרא [וראה מה שכתב הקובץ פסקים ותשובות מהגרי"מ גרוס (אלול תשרי עמ' קסח) לענין הרגיל לילך בהן כל השנה, ולענין נעלי בית שאינן חופות את רוב הרגל, ראה מה שכתב בספר הלכות חג בהג' (שם), ולענין הליכה כיום כיפור בנעלי בית במקום שאין עירוב, דעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני שם עמ' קלו) שאם יש חשש שמא יפלו מרגליו צריך לקשרן, וראה מה שכתב בספר ארחות שבת (ח"ג פכ"ח סקכ"ו) בנדון זה].

ולענין נעלי גומי [נעלי התעמלות] דעת הגרי"ש אלישיב (מנשים באהל עמ' קסח) שאמנם מעיקר הדין מותר לילך בהן ואף כך נוהג, מי"מ יש מקום גדול בהלכה להחמיר לגביהן, כיון שצורתן כמעט שהרי יש להן עקב וסוליא ונעשו להגן על הרגלים, ובפרט לפי מה שמבואר ברמב"ם (פ"ג מהל' שביתת עשור ה"ז) שצריך להרגיש את קושי הארץ [אולם לענין נעלים שסוליותן מבוד', דעת הגרי"ש אלישיב (הערות יומא ע"ח, ב עמ' תצ) שכיון שאין להן עקב ונרגשת בהן הליכתו ואינן ממונות כל כך על רגלו, הריהו מותרות אף למהדרין].

ולגבי נעלים סינטיטיות שרגילים לנעולן בכל ימות השנה, דעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני יום כיפור עמ' קלו) שיתכן שדינן כנעלי עור וכן אסורות מעיקר הדין, כיון שהן כצורת מנעל [של עור] לגמרי ונראה גם בספר הלי' חג בחג' (שם הע' 46) מה שכתב בשם הגרי"ש אלישיב].

[משניב סי' ז]

אפילו לט"ל בו פפית מפתה למטה¹⁰.

10) וגם לעמוד על מקומו כשהוא נעול במנעל, משמעות דברי המשניב לעיל (סי' תקנ"ד סי' לב) לענין תשעה באב, שהוא אסור, וכן הוכיח בשו"ת חלקת יואב (כרך ב א"ח סי' ב) מהגדון שהובא ברמ"א (כאן) לענין עמידה על גבי כרים וכסתות של עור, אף על פי שהוא רק עומד עליהם, וכתב שהוא שלא כמו מי שכתב שהאיסור הוא רק כשהולך בהן ארבע אמות [וראה מה שהסתפק הא"א (בוטשאטש, סי' תרי"ג סי' א) שיתכן שלדעות שאסור מהתורה, על כל פנים האיסור הוא רק כשהולך בהן ארבע אמות].

[משניב סי' ח]

דרך מלבוש לאותו היום¹¹.

11) ולענין חיה וחולה המותרים לנעול נעלי עור, הסתפק המנחת חינוך (מצה שיג אות יד) האם מותר להם לצאת בנעלים שאינן של עור, ומשום שאף להם נחשב הדבר כמלבוש וכמו לגבי שאר האנשים, או שכיון שלהם מותר לילך בנעלי עור, נעלים שאינן של עור נחשבות לגביהם כמשאוי, וכמו בשאר שבתות השנה, והשרי חמד (אסיפת דינים מערכת יום כיפור סי' ג אות טו) העיר על דבריו, שבאופן שהם יכולים לילך בנעלים שאינן של עור, הריהם בשאר האנשים שאסורים לנעול נעלי עור, וממילא מותר גם להם לצאת בהן לרשות הרבים, וראה מה שהבאנו להלן (סי' י) ברין חיה וחולה בזמנינו שמוצאות נעלים שאינן של עור, האם מי"מ הותר להם נעלים מעור.

ולענין הוצא לרשות הרבים בנעלי עור האסורות, ראה מה שכתבו המנחת חינוך (שם), והדעת תורה (ס"ד).

[משניב סי' ט]

אינן גבוהין שלשה טפחים¹² וכו', קשה הוא איש מצונן¹³.

12) היינו שאינו כשאר מקום גבוה, שאסר השו"ע לעיל (סי' צ ס"א-ב)

מילואים הלכות יום הכיפורים סימן תריד המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק יא]
לנעל סנדל מחמת עקרביו.⁽¹⁷⁾
וגם באופן שיכול לנעול נעל של שעם וכדו', כתב הפרי חדש (סי' 17) שמותר לנעול סנדל של עור, כיון שבמקום סכנת עקרב לא אסרו את נעילת הסנדל כלל. וכן צידד השי"ת יצחק (יומא ע"ב, ב ד"ה אם) ש"לא פלוג רבנן בהיתרם.

מאיסור זה, וגם בזמנינו מותרים הם לילך בנעלי עור. ודעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום כיפור ע"י קלה) שאף בזמנינו שיש נעלי פלסטיק או גומי, מ"מ מותר להם לילך בנעלי עור, כיון שחז"ל התירו להם את הדבר, וכן לכאורה מבואר מדברי המנחת חינוך (שהובאו לעיל ס"ק ח'). וראה מה שכתבנו להלן (הע' הכאת), לענין הליכה בנעלי עור במקום שמצויים עקרבים.

הלכות יום הכיפורים סימן תריד תרטו המשך מעמוד 156

לגבי אנשים גדולים הרחוקים מאד מהרהור עבירה והוסיף הצמח צדק שם, שאף על פי שהרהור עבירה בערב יום כיפור אינו שכיח, מ"מ ההרהור במה שמפחד שלא יארע לו טומאה בליל יום כיפור, הוא שכיח מאד בערב יום כיפור, ועלול אף הוא לגרום טומאה בהרהור עבירה.

וכן כתב הגרי"ג קניבסקי (קריינא דאגרתא ח"א סי' קסה-קסו) שדברי חז"ל אמורים כמי שאירע לו הדבר שלא מחמת טבעו כלל, כגון מי שנשוי וכן ארבעים שנה ומעלה ועמוס בתורה ויראה, שבאופן זה נשלח לו הדבר מהשמים בגזירה מיוחדת, מה שאין כן מי שמחמת טבעו אירע לו הדבר, כגון אצל צעירים וכל שכן אצל מי שאינו נשוי, דאי שהדבר אירע לו על ידי הרהור ואפילו מלפני כמה שבעות [החובי בדבריו את דברי הצמח צדק הנ"ל, וכתב שכן ידוע גם מעוד גדולי ישראל שהורו כך], וסיים, שמימי צריך לעשות את התיקון המבואר בספרים, ללמוד משניות מסכת כלים כעין ובהעמקה כפי יכולתו, כיון שלא עלה בידו להתפלל ביום הכיפורים בקדושה ובטהרה [ולא מצד ידאג כל השנה], והלימוד לשם שמים יתקן את הדבר.

וכן לענין חולה שראה קרי, כתב הקף החיים (ס"ק ט) שיש לתלות שהדבר בא לו מחולשת החולי.

8) ותקנה זו שיוסיף בלימוד, כתב לעיל (סי' תקעא ס"ק ד) לגבי מי שבא להתכפר על עונות ידועים, והוסיף, שההוספה בלימוד מועילה לכפר על עונותיו דוקא לאחר ששב בתשובה, שאם לא כן נחשב הדבר כטובל ושרץ בידו.

[שעה"צ ס"ק ה]
אף סתירה קטנה את [שנ"א].⁽¹⁸⁾

9) עוד בסגולת התורה לטהר הטמאים, כתב בביה"ל לעיל (סי' תקעא ט"ב ד"ה תלמיד חכם) בשם החי"א, שהתורה היא כמקוה טהרה, והיא נמשלה לאש וכל הבא באש נטהר.

[משנ"ב ס"ק ד]
קט"ט קא"י [ל"א].⁽¹⁹⁾

10) שם (פכ"א אות מ) כתב בשם הארי"ל (פרי עץ חיים שער יום הכיפורים פ"ב) תיקון לדבר, שיאמר כל יום במשך שלושים יום [רצופים, אחר יום כיפור] את הפיוט מסדר קדושות של יום כיפור בכונה שלימה ורצויה וברמעות [ראה בסדר בית יעקב (סדר ליל יום כיפור שער העין סי' ט) פירוט הפיוטים. עוד בענין התיקונים על הדבר, ראה בדעת תורה (סי' ב) בשם השר"ת אמרי אש והארמ"ר מבבל, וכן בקף החיים (ס"ק יא), וכן במה שהבאנו לעיל (ס"ק ג) בשם הגרי"ג קניבסקי.

4) שם נתבאר דיני ההרחקה שצריך לנהוג בין איש לאשתו בזמן שהיא נדה וראה שם (ס"י-י"ז), מה הדין באופן שאחד מהם חולה.

ולמעשה את התינוק בין אשה לבעלה [קוואטר] בכרית מילה שנערכת ביום כיפור, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קס אות ב) שנהגו להקל בדבר, כיון שהוא ענין של מצוה, וכן דעת הגרי"ג אויערבך (אוצר הכרית פ"ד סי' ח' הע' ה'), הליכות שלמה יום כיפור פ"ה סכ"ב) שבאופן זה יש לסמוך על דעת הט"ו (בשעה"צ ס"ק א) שסבר שהנגיעה אסורה רק בלילה, מאידך, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום כיפור ע"י קלט) שאין להעבירו מאשה לבעלה, ויעבירהו על ידי אחר.

[משנ"ב ס"ק ב]
ק"ג אסור לישן [כו"ה].⁽²⁰⁾

5) ואף לישון בשתי מסות נפרדות הנמנעות זו בזו, כתב המצד"ש (ס"ק א) שאסור, וכמו שאסר הרמ"א (ירד סי' קצה סי' ל) לגבי אשתו נדה, וכן היא משמעות סתימת המשנ"ב לעיל (ס"ק א), ושלא כמו שכתב המטה אפרים [אלף למטה ס"ק ב] שלענין יום כיפור יש להקל בזה, ובפרט כשיש טורח בדבר.

[משנ"ב ס"ק ג]
רב אכילה ושתיה⁽²¹⁾ א' מחמת הרהור [בדומה] וכו', ישנה שני דפים⁽²²⁾.

6) ולפיכך בטעם דברי הרמ"א לעיל (סי' תרח ט"ז) שאין לאכול בערב יום כיפור דברים המחממים את הגוף ומאכלי חלב שמרבים את הזרע, כתב במשנ"ב שם (ס"ק יז) שצריך להזהר בכך ביום כיפור יותר מבשאר ימות השנה משום שביום כיפור אסור לטבול [ולא מחמת המבואר כאן שהרואה קרי ידאג כל השנה וכו'].

וכן לענין מה שכתב לקמן (סי' תרי"ט ס"ק יד) שכרי שלא יבוא לידו טומאה יאמר קודם השינה את ארבעת המזמורים הראשונים בתהלים, וכן שטוב שלא יכסה את עצמו בכרים וכסתות כיון שהם מחממים, ועל כל פנים שלא יכסה את רגליו, התבאר בדברי השלי"ה [שהוא מקור הדבר] שטעם הדבר שביום כיפור צריך לשמור את עצמו יותר מבשאר ימות השנה, כיון שאנו חומים ביום זה למלאכים וצריכים להיות טהורים כמותם, ובפרט מטמאת קרי [וראה גם בביה"ל לעיל (סי' תרו"ד י"ה י"ב) וכמה שכתבנו שם, שבערב יום כיפור צריך לטבול משום קרי כדי להתרומם לטהרת המלאכים].

ודיני ההיצה והטבילה ביום כיפור למי שראה קרי, התבאר בשו"ע לעיל (סי' תרי"ג ס"א) ובמשנ"ב שם (ס"ק כ"ז).

7) ומטעם זה כתב בשו"ת צמח צדק (שער המילואים סי' סב) שבעל התניא היה שוחק ממי שנצטטר מהדבר, כיון שדברי חז"ל נאמרו רק

